

בסוף הערב הם ניגשו להתנצל, לומר תודה. ואני, אני ידעתי שהמשכתי להאיר את הנשמה של אימא שם בעולם הבא, וכן, גם את הנשמה שלהם פה בעולם הזה. **רוזה, שמת לב מה הכי מדבר לאחיך ולאחיותיך, מתי את מסמנת בתוכך 'ויל' שהם התחברו למורשת?**

גאוה ונחת נשזרים בקולה של רוזה. "כבר אמרתי לך שהמסורת שלנו הייתה מלאה בהווי. שולחנות שבת, פיוטים, מנהגים שונים. כאשר הם מגיעים לאירוע משפחתי אצלנו ופוגשים במסורת ממרוקו שעדיין קיימת אצלנו, זה מדליק אותם, מחבר בשנייה. מיד אראה את הדמעות בעיניים, את הזיכרונות שעולים, מרגשים ומחברים.

כשהנכדה שלי התחתנה. כולם הגיעו לחופה, הבן שלי הקריא את הכתובה בנוסח מרוקאי אותנטי, עם המנגינה המקורית עוד ממרוקו, וניגן תוך כדי זה היה כל כך מרגש, יכולת לראות דמעות בעיניים של כולם. אחיות שלי כל כך התרגשו. גם אחרי זה בריקודים. כשהיה הרבה מקום למורשת ולמסורת. זה מפעים לראות כל פעם איך המורשת לא נמחקת. המסורת טבועה בדם. צריך רק להזכיר להם, לתת לזה מקום.

ואני בטוחה שזה לא רק האחים והאחיות שלי. לצערנו יש כל כך הרבה שברבות השנים התרחקו מהיהדות. כל אחד יכול לקרב אותם קצת בחזרה. לחבר אותם לנשמה היהודית שלהם. צריך רק לב. אהבה. חיבור למסורת ולכל יהודי יקר באשר הוא שם". רוזה מדברת בלהט את משנת חייה.

"אנחנו צריכות לזכור את זה לגבי כל יהודי ויהודי. לכל יהודי יש שורשים, הם נטועים חזק באדמה. יש עצים ששום רוח לא תוכל לעקור אותם.

לצערנו, יש עצים שנעקרו. אבל אנחנו צריכים לזכור, לא איבדנו את העצים האלו. הם רק התהפכו. העלים נמצאים כרגע במעבה האדמה, מתפתחים, נובטים ויצמיחו עוד המון אילנות ופרות. אל לנו להתייאש. תמיד להמשיך להשקות, להתפלל. להאיר את הדרך לאחים הרחוקים שלנו. הטועים, נבוכים. לו רק נדע להדליק עבורם את האור, ברכות, באהבה. נזכה בוודאי מהר יותר לאור הגאולה השלימה".

"אבא, אתה יכול לקחת ממני הכל. הכל בידים שלך. הנשמה שלי, התלמידות שלי. שום דבר לא בשליטה שלי. אבל יש דבר אחד, דבר אחד שאותו לא תוכל לקחת ממני בכל מצב. את האמונה שלי"

אורחים החבושים בכיפות לבנות קטנות. האברכים הבינו מיד, הם נתנו לגיסי ספר תורה. רקדו איתו. הרימו את אחיין שלי על הכתפיים. הם פשוט האירו אותם עם האור והשמחה שיש בתורה.

זאת הייתה חוויה שהלכה איתם תקופה ארוכה. זוכרת את הסעודה, בשעה מאוחרת אחרי כל ההקפות. את החוויות שלהם. את תחושת האושר הפנימית".

זה נשמע שהכל זורם והם רק צמאים לשמוע ולקבל.

רוזה מחייכת ומסתייגת. "בדרך כלל. לצערי לא תמיד. יותר נכון, לא מיד. כעבור אחד עשר חודש מאז שאימא נפטרה, הזמנתי את כולם לאזכרה. הם לא רצו לבוא. כעסו. לא הבינו. "די. אמא נפטרה כבר עזבי אותה ואותנו, מה אזכרה עכשיו, מה טקס, למי יש זמן?!" עליהם קולקטיבי, כמעט של כולם. לא התווכחתי, לא התעקשתי. אני יודעת שזה ממילא לא יעזור. פשוט הסברתי, אולי זה לא היה ממש פשוט אבל זה כן היה מאוד חשוב. לנשמה של אימא שלי ולכן גם לי. הסברתי מי זאת הנשמה היהודית. על הנצחיות שלה. על היכולת שלנו להמשיך להכיר טובה לאימא, גם כשהיא כבר לא איתנו כאן.

דאגתי לאולם, למרצים, הנכדה שלי הכינה מצגת על אימא. עבדה על זה חודשיים כדי שייצא מקצועי ומושלם. הם הגיעו בסוף, כולם. אחד מקטר יותר, השני פחות".

זה לא היה לך קשה, לראות את החמיצות של כולם, כשאת יודעת כמה זה חשוב?

"אה", רוזה מנפנפת לביטול. "זה היה רק בהתחלה. אחרי שהם ראו את המצגת, בה ראו את אימא מספרת לנכדים זיכרונות ממרוקו כמו ספר היסטוריה מהלך, הרי היא נפטרה בגיל מאה, ובחודשים האחרונים לחייה היא הייתה אצלי. את ההידור במצוות כיבוד הורים למדתי עוד מאבא, שלא השאיר את סבא לבד. בכל מוצאי שבת הבן שלי הגיע אלי עם הגיטרה, לשמח אותה יחד עם הנכדים שסיפרו לה סיפורים, שמעו ממנה סיפורים מרתקים, נושנים. ואת כל זה הם ראו באותו ערב. וכמו תמיד, גם פה היה אור. זה חיבר אותם, האיר את הנשמה שלהם.

מרוקו